

Elif Özkul Gökmen

SERCOM DANIŞMANLIK
Genel Müdürü

ESG üç İngilizce kelimenin ilk harflerinden oluşuyor: Environmental (Çevresel), Social (Sosyal) ve Governance (Yönetişim). Özetle şirketlerin faaliyetlerini yürütürken yarattığı çevresel ve sosyal etkileri, ki bunlar iyi yönetilmediğinde riske dönüşebilir, nasıl yönettiklerine dair çok sayıda başlığı içeriyor.

Çevresel etkiler şirketlerin enerji, su, malzeme kullanımı, emisyonlar, oluşan atıklarının ne şekilde bertaraf ettikleri gibi çeşitli alt başlıklarda değerlendiriliyor. Sosyal etkiler, insan hakları, çeşitlilik ve fırsat eşitliği, iş sağlığı ve güvenliği, eğitim, çalışanlara sağlanan yan haklar, toplumla olan iletişim gibi birçok konuyu içeriyor. Yönetişim tüm bu konulara şirketin en üst yönetim kadrosunun -ki beklenti bunun yönetim kurulu seviyesi olması- nasıl yaklaştığı ile ilgilidir. Bu yaklaşımda temelde etik değerler ile yasalara uyum yer almakla birlikte yönetim kurulu yapısı, sürdürülebilirlik yönetimindeki yetkinlikleri ve başta sorumluluk ve şeffaflık olmak üzere kurumsal yönetim ilkelerine uyum yer alıyor.

Günümüzde birçok uluslararası ESG derecelendirme kuruluşu mevcut. Bu kuruluşlar detaylı sorularla firmaların ESG konularındaki performanslarını ölçüyor ve puanlıyorlar. Bu değerlendirme şirketlerin sürdürülebilirlik performansları ile ilgili bir karne gibidir. Şirketler ciddi miktarda bilgi ve veriyi bu platformlara yüklüyorlar. Dolayısıyla bu kuruluşların güvenilir ve itibarlı olmaları çok önemlidir. Özellikle de aldıkları derecelendirme notunun da güvenilir olması açısından. Günümüzde şirketler sadece kendi performanslarından değil aynı zamanda tedarikçilerinden de sorumludur.

“Şirketin sürdürülebilirlik stratejisinin, hedeflerinin, hedeflere ulaşp ulaşmadığının, ulaşamadıysa nedenlerinin raporda açıklanması gerekiyor. Artık sadece iyi performans gösterilen alanları raporlama dönemi sona erdi.”

Beklentiler raporlamayı zorunlu kılıyor

Sercom, sürdürülebilirlik yönetimi danışmanlığı yapmak üzere Türkiye’de kurulan ilk şirket ve şu an 16. yılımızdayız. Konu çok kapsamlı olduğundan ve elle tutulabilir sonuçlar alınması zaman aldığından ilk dönemlerde şirketlerden gelen talepler daha ziyade somut bir çıktı olan sürdürülebilirlik raporları üzerineydi.

Aslında belli bir performansı gösterdikten sonra hazırlanacak raporları hazırlamak üzere çalışmalar yaptık. Önceliklendirme (materiality) ve paydaş katılımı (stakeholder engagement) çalışmalarının doğru yapıldığı şirketlerde raporlama da müthiş bir öğrenme süreci oldu. Bu şirketler kısa süre içinde raporlarda daha somut bir şekilde anlatabilecekleri bir sürdürülebilirlik performansı göstermeye başladı.

Dünyada da her geçen gün daha fazla şirket tarafından hazırlanan sürdürülebilirlik raporları çalışanlar, müşteriler, yatırımcılar, kredi ve finans kuruluşları ve şirketlerin tüm diğer paydaşları için şirketin sürdürülebilirlik performansını takip edebilecekleri önemli bir kaynak. Artık finans kurumları sürdürülebilirlik performansını açıklamayan firmalara kredi vermekte tereddüt ediyor. Bugün artık yerel ve uluslararası düzenlemelerin yanı sıra müşterilerin ve toplumun beklentileri raporlamayı zorunlu kılıyor. Tabii burada önemli olan şeffaf ve dengeli bir aktarım. Şirketin sürdürülebilirlik stratejisinin, hedeflerinin, hedeflere ulaşp ulaşmadığının, ulaşamadıysa nedenlerinin raporda açıklanması gerekiyor. Artık sadece iyi performans gösterilen alanları raporlama dönemi sona erdi.

Dünya sürdürülebilirlik raporlamasından entegre raporlamaya doğru yol alıyor

Entegre rapora geçmeden bugünkü raporlama kapsamına nasıl ulaştığımızdan kısaca bahsetmek isterim. Son yıllarda sürdürülebilirlik raporlaması rehberleri ile ilgili dünyada hareketli bir dönem yaşanıyor. Bunun sebebi de mevcut faaliyet raporlarının geçmiş performansını anlatması ve şirketin sadece hissedarları için değil diğer kilit paydaşları için de kısa, orta ve uzun vadede nasıl bir değer yaratacağına dair ipuçları vermemesidir.

Bir yandan mevcut rehberler güncellenirken bir yandan da yeni oluşumlar ve yeni rehberler hayata geçiyor. GRI (Global Reporting Initiative) dünya genelinde sürdürülebilirlik raporlaması yapan firmaların en çok tercih ettiği, etki odaklı bir raporlama standardıdır. 2021’de son güncellemesini yaptı ve sektör ekleriyle çalışmalarına devam ediyor. Yeni rehber 1 Ocak 2023 itibarıyla geçerlidir.

UN Global Compact, imzacılarından geçtiğimiz yıla kadar 10 temel prensibe dayalı temel bir raporlama beklerken bu yıldan itibaren zorunlu olmak üzere içine yönetim unsurlarını da eklediği hem kantitatif hem de kalitatif soruların yer aldığı bir online raporlama yapmalarını bekliyor. Ağırlıklı olarak halka açık olan şirketler ise daha çok potansiyel sermaye sağlayıcılara iklimin, su kaynaklarının ve ormanların korunması ile ilgili hedeflerini CDP (Climate Disclosure Project) raporları ile açıklıyorlar. Bunların hepsini aynı anda hazırlayan şirketler de mevcut.

2021 yılında COP 26 toplantısında IFRS ISSB’yi (International Sustainability Standards Board) kurduğunu açıkladı. 2022 Haziran ayında IIRC (International Integrated Reporting Council), SASB (Sustainability Accounting Standards Board) ile birleşerek VRF-Value Reporting Foundation’ı kurdular. Aynı yıl içinde VRF, IFRS tarafından kurulan ISSB altında birleşti. Bu son gelişme ile artık dünya sürdürülebilirlik raporlamasından, sürdürülebilirlik performansının finansal performans ile entegre şekilde aktarılmasını hedefleyen entegre raporlamaya doğru yol alıyor.

Entegre raporların hedef kullanıcı öncelikle yatırımcılar (finansal sermaye sağlayıcılar) olduğundan ağırlıklı olarak halka açık şirketler tarafından tercih edilecek. Tabii ülkelerdeki yetkili mercilerin hangi raporlama

standardını seçeceği de önemlidir. Türkiye’de bu yetki Kamu Gözetleme Kurumunda ve tercih ISSB Standartları yönünde olacak gibi görünüyor.

Şirketler ancak doğru verilerle anlamlı hedefler koyabilir

Raporlama yolculuğuna çıkmayı planlayan veya bu konuda ilk kez deneyimi olacak ilaç ve sağlık sektörü firmalarının öncelikle sürdürülebilirlikle ilgili olası olumsuz etkileri tespit etmesi gerekiyor. Genelde şirketlerin eğilimi olumlu etkilerini öne çıkartmak yönündedir. Eğer olumsuz etki ihtimali olan bir konuyu iyi yönetiyor ve bu olumsuz etkileri bertaraf edebiliyorsa harika. Sektörünüzü ve şirketinizi bekleyen çevresel, sosyal ve yönetim riskleri ve fırsatları neler; bunları irdeleyip, üst yönetimin şirketin hem itibarına hem de finansal sağlığına etki edebilecek konulara odaklanmaları gerekiyor.

“Raporlama süresince en çok zaman alan ve raporun kalitesini doğrudan etkileyen kısım veri toplama sürecidir. Doğru ve yıllar arasında karşılaştırılabilir verilerin toplanması çok önemlidir.”

Raporlama süresince en çok zaman alan ve raporun kalitesini doğrudan etkileyen kısım veri toplama sürecidir. Doğru ve yıllar arasında karşılaştırılabilir verilerin toplanması çok önemlidir. Şirketler ancak doğru verilerle anlamlı hedefler koyabilir ve performanslarını iyileştirebilir.

İlaç sektöründe en önemli konular; ürün kalitesi ve hasta güvenliği, sağlık hizmetlerine erişim ve satın alınabilirlik, ürün inovasyonu, iş etiği, çalışan sağlığı

ve güvenliği, çeşitlilik ve fırsat eşitliği ve tabii ki insan hakları ve iklim değişikliğidir. Çalıştığı alana ve faaliyetlerine göre bazıları daha fazla öne çıkabilir. Şirket üst yönetiminin kıyaslama ve sektörel analizler ile ya da bir danışman desteği ile bu öncelikleri kendi şirketleri için tespit etmeleri önemli.

İletişimde doğru bilgi paylaşımı önemlidir

Sürdürülebilirlik iletişimde önemli olan doğru bilgi paylaşımı ve şeffaflıktır. Bazı şirketler, sürdürülebilir ya da çevre dostu özelliği olmadığı halde bazı ürün ve hizmetlerini “yeşilmiş gibi” göstermeye kalkınca “green washing”, Türkçe ifade etmek gerekirse “yeşil yıkama, yeşil badana” gibi kavramlar ortaya çıktı. Bunun da önüne geçmek için artık ülkeler hangi ekonomik faaliyetlerin gerçekten yeşil olduğunu belirlemek için “taksonomi” adını verdikleri kural rehberleri hazırlıyor.

Bunların ilkinin Avrupa Birliği Yeşil Mutabakat (Green Deal) kapsamında hazırlandı. Türkiye’nin henüz bir taksonomisi mevcut değil; ama üzerinde çalışıldığına dair duyularımız mevcut.

Türkiye’nin Paris İklim Anlaşması kapsamındaki hedefleri ve Yeşil Mutabakat’a uyum kapsamında, “İklim Şurası” kararlarını da dikkate alarak yeni düzenlemelerin şirketlerimizi beklediğini belirtmemizde fayda var.